

AKBANK İKRAMIYELERİ

Yarım milyon LIRA

EV
PARA
İRATLI
APARTMAN

HER 150 LİRADA BİR KUR'A NUMARASI
MESABİNİZDA HER ZAMAN İÇİN EN AZ 150 LIRA BULUNDURUNUZ

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

I., II. ve III. CİTLERİMİZ

Dergimizin I. ve II. Ciltleri daha önce zarif bir şekilde panduzot kapaklarla ciltlenip satışa arzedilmişti.

III. Cilt ve cilt kapakları da zarif ve sağlam bir şekilde hazırlatılarak satışa sunulmuştur.

HER CILDİN BEDELİ 750, CİLT KAPAKLARI İSE 200 kuruştur.
Üç cilt bir arada 20 liraya tenzimatla gönderilir.

Acele ediniz. Aksi halde mahdut sayıda kalan ciltlerin tükenme ihtiyatlı mevcuttur.

276

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Ekim 1955

İÇİNDEKİLER:

Amadoğlu'dan Açılış Fenerci	Feyzi Hakkı
Asık Fasilli	Mehmet Hadi BAYRİ
Sara Kamış Çocuk Çalgıları	Mahmut E. GAZİMHAL
Romen Raymalarına Göre Dimitri Kantemir	Vahid ARSEVEN
I. Halk Oyunları Bayram	T. F. A.
Kitaplar Arasında: Tarihte ve Bugün Şamanizm	Cahit ÖZTELLİ +
Mevlevî Sıklıkları	Mahmet ÖNDER
Burak ve Burak	Ali Rıza YALGIN
Karaköy Büyüklüğünde Kermence Ustaları	İsmet Z. EYÜBOĞLU
Koşma (Şir)	Ercü DAMACI
Türk Atasözleri (III)	Naci TEZEL
Koşma (Şir)	Tarık ORHAN
Arıus (Şir)	İhsan HİNÇEŞ

Bize Gelen Kitaplar

Sayı: 75

Kuruş: 25

277

SAHİBE VE YAZI İSLERİNİ İDARE EDEN MECÜL MÜDÜR : İHSAN BİNÇEK

MİLLÎ KÖTÜPHANE
ANKARA

AKBANK İKRAMIYELERİ

Yarım milyon LIRA

EV

PARA

IRATLI

APARTMAN

NER 130 LİRAYA BİR KUR'A NUMARASI

NESABİNİZDA HER ZAMAN İÇİN EN AZ 130 LİRÄ BULUNDURUNUZ

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

I., II. ve III. CİTLERİMİZ

Dergimizin I. ve II. Ciltleri daha önce zarif bir şekilde panduzot kapaklarla ciltlenip satışa arzedilmişti.

III. Cilt ve cilt kapaklımız da zarif ve sağlam bir şekilde hazırlatılarak satışa sunulmuştur.

HER CILDIN BEDELI 750, CİLT KAPAKLARI İSE 200 kurusuktur.
Üç cilt bir arada 20 liraya tanzimatla gönderilir.

Acele ediniz. Aksi halde mahdut sayıda kalan ciltlerin tükenme ihtiyatlı mevcuttur.

270

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

İSTANBUL'DA ÇIKAR, ATLIK
HALK KÜLTÜRÜ DİZGİNİ

Ekim 1955

I C I N D E K I L E R

Amado'nun Azatlan Pençesi	Süleyman HAKEM
Asık Paşılı	Mehmet HAKIM BAYRİ
Suri Kışmaş Çocuk Çölğeri	Mahmut R. GAZİDEMİR
Romen Kaynaşlaenus Göre Dimitri Kantemir	Veliş M. ARGEVEN
I. Halle Oysuzlum Bayramı	T. F. A.
Küçükler Arasında: Tarlalı ve Bugün Saman'dan	Gültü ÖZTEKİL
Meyveyi Sıkıldıkları	Mehmet ONDER
Başlık ve Başlık	Ali İhsan YALGIN
Karaköndz Bütgewindz Kemesike Ustaları	İsmail Z. EYUBOĞLU
Kesme (Sür)	Badi DAMACI
Türk Atasışları (III)	Necip TEZEL
Kesme (Sür)	Türk ORHAN
Arıçayı (Sür)	Besik HUNCER
Dizi: Gözde Kılıçlar	

Sayı: 75

Kuruş: 25

277

KAHVE VE YAŞI İŞLERİNDEN İDARİ EDEN MESSİHLİ MİLLİDİR - İHSAN HÜNCER

MİLLİ KÖTÖPHANE
ANKARA

T. C.
Ziraat Bankası
1955 Yılı

VADİLLİ, VADEŞİZ TASARRUF
HESAPLARI İURAMIYE TUTARI
GELEN YIL OLDUKU GEBİ
GİMDİLİR

Bir Buçuk Milyon
Lira

Bu planda gayrimenkuller, ziraat ticteleri,
cenneti egri ve delgen parı liramıyeleri
vardır. Her gaklı, 120 liralık vadeli
veya 200 liralık en az 10 ay vadeli bir
hepsi aktırmak suretiyle istikrak edebilirsiniz.
Fazla izahet işte 401 gibi ve şanlıınız
eninişeder.

Senelek abonesi
300, altı aylık
abonesi 150
kurustur.
Yurdusı senelek
abone 2 dolardır.

TÜRK
FOLKLOR
ARASTIRMALARI

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak, No. 17, İstanbul

Adres değiştirmeler
hichbir şart ve dicerle
tabii degildir.
Basılmışın yazılar
taiep vaktunda
lade edilir,
Düğü ve Döküm
EXCECOL MATRAAS

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

KURULUSU: AĞUSTOS 1955
AYDA BIR DEFА ISTANBULDA ÇIKAR, HALİTBİLOĞLU DİRGİSİ
NAHİBE VE YAZI İSLERİ VESTÜ MÜDÜRLÜĞÜ: İHSAÑ HİNÇE

No. 75

EKİM 1955

YIL: 7 — CILT: 4

Anadolu'ya Açılan Pancere

Yazar: Feyzi HALICI

Bugday başlığının sariya kagan yesilinden, kesilmiş bir dilim pancarın sedef beyazılarından, Toroslara sürünlürcesine Akdenizden kopup gelen bulutlara akseden deniz maxsütlinden, bir Kavak seccadesinin mat körümüzüşünden aynı defalarla geçen bir hasret izoterası şırgısı üzerinde hep en güzel, en tabiiyi, en mahliliyi aramaktayız.

Anadoluyu, Ig Anadoluyu bir gedavet (1) rüzgarı altında, Sedirler böregi içi kurulmuş bir sinin çevresinde, şöyle Merama ve geçeye doğru uzanan bir yayının içinde, evvela seyrediniz, sonra dinleyiniz.

Anadoluyu, üç telli azañın nağmesinde bir kartpostalı manzara hüviyetiyle gözlerinizi isıtacakır.

Sü elinizde aldığınız bir renk oratoryosu içinde kendinden geçmiş, süzülmüş Doğanbey corabının son ucundan düşgünü çözüp, yıldan bir iz üzənden yürüyüñüz. İpin sonundan siz 16 - 16 yaşlarında sağları rüzgârlı, hasretini igneye vernmiş bir genç kız karşılaşacaktır.

Cerceve tanımayan, tablolara sigmayan güzellikin kaynağı Anadolu, bu güne kadar Avrupaya kaptırıp yerine koyamadığı alıntı, göz nuru, el emeği mahsuli neyi varsa hepsinin hasretini çekmektedir.

Vurdumduymazlık, laftaydı, kuyumet bli-

memel.. Avrupaya asıl buntarı İraq etmemeliydi..

Cocukluğunun Anadolu folklorunun göz kaynağı olan bir ruhitté geçti. Yiller öncem böyle bir ruhitté bir elçin hanımı gelmişti. Bir eski seccade açımıya görük tetik etmeden konuşuyordu.

— İyi bir Ladik. Motifler canlı. Bende üc tane var.

Bir killim ekariyorlardı.

— Bu Obruk killimi, gayet güzel. Igne işi, Bilylik olmasa olmak isterdim.

Açılıa her killimin, her seccadenin, her elçimin mikrofonlu kartviziti gibiydi. Yılların gerisinde, hala cümleleri kulaklarında yankı yapmaktadır:

— 12 adet Kavak seccadem var. Hepsini de nöldile. Kendi kendini düşündürüm:

Anadolunun folkloruna, el işlerine, dokuma eflanına, bu bayan kadar yakış 40.50 milnevrimiz olsayıdı, o zamanki pınar bugün kurumazdı.

Her tesir, aksi tesire esittir. Geri teper bir tüfek dipolgi ölçündünde gözlerimiz yeniden açılmaktır. Kaçırdığımız zaman ve değer pişmanlığı içindeyiz. Anadolu bugün bir

(1) Gedavet = Gedebat; Konya'nın Meram bağlarında en sıcak soñarda dahi rısalıtlı serigâr Redîrler = Konya'da bir söñ.

229

Sazsaşları:

Aşık Fasihi

Yazar: M. Halit BAYRI

Eyüplü Mehmet Sait Kurbi adında bir saz saşlarında tertip edildiği içindeki bazı kâğıtlardan anlaşılan yazma bir dergide, başka bir saşlarıların eserlerle birlikte «Fasihi» mahlası ile aşıkın kosma tarzında söylediğini manzumeye de rastlıyoruz:

Doldu başrum dağla aşık ile yer yer
Kemzotti derdüm naya kaslarım;
Gamzeilerin gelir istime hancer
Benzetlige ilâr roya kaslarım.

Seni görsem olur derdim ziyade,
Cihan zindan olur kalsam pânyâde,
Ağlata ağlata kâli belâda,
Döndüllüyüzme çaya kaslarım.

Sütun okır yer yer arsa figânum,
Semendereye atey oldu efigânum,
Ehri zâtîlünde ey mahrî cihanum,
Bağı nazâ salmasa söyle kazâharm.

Fasihî derî ile paymalı olur,
Gireski dîdesti meyf al olur,
Enidilâr fokette bâr hilâl olur,
Bâr şaret otso oya kaslarım.

Şimdiye kadar görebildiğimiz yazma dergilerin hiç birinde «Fasihi» mahlasını kullanmış bir saz saşının mahsullerine tesadif etmedigimiz için birdenbir dikkat çeken yukarıdaki manzumenhîn, benzerlerine nisbetle öneği, henüz adım atılmak fırsatını bulamamıştır. Seferberliğinin hazırlığındadır... İlkbahçe Umurbeğde tomurcuklandı. Sonrası Anadoluya bir pencere açıldı Bergama'nın sedaf beyazını, Milas'ın sarılarını, İâdîn'in mavisini, Kavaklı elvan kırmızısını, Gördesin üçük pembesini, daire dairesi içine alan bir pencere. Modern Türk halîciğinin efendi amcası Kenan Özbel'in elinde bir pergeli - kalem, kubbeden, mihrapten, yoldan iki tane asurların ötesinden naktis naktis, demet demet dudugu Anadoluyu üç bîdüdü bir arzu içinde seccadeleme emanet ediyor.

Aynı capita, aynı gerçek! Konyada bir başka folklor kahramanı Sofu Tugrul'un önderliğinde Kâğılcılığına bir vege vermek kelânsınladır. Gîzel sanatların bütün gubernârlarını fazlasıyla bir Konya kasığındı bulasaknum. Küttülin rakamı, elîmîarişinî incelegin, resmin, minyatür hüvâyethî silâr gibi bir kazâka temmâgaya buyurun.

digimiz bir Aşıkla bizi karşılaştırmadan ibarettir.

Eyüplü Mehmet Sait Kurbi, dergisinde saz saşlarıden bir çögün en az üçer, üçer manzumesine yor verdigi halde, Fasihi'nin yalnız bir kogmasını almıştır. Bundan ve başka dergillerde saşın eserlerine rastlanmadan anlıyoruz ki, Fasihi ya çok az silsölyemiş, yahut söylediği gîzler pek kuvvetli mahsûller olmamasa itibâre kusa bir zaman da, belki de saşın ellişinden önce unutulup gitmiştir. Bu îhtimallerden hangisi doğru olursa olsun, bugündilik gerçek olan, elimizdeki tek kogmasına Fasihînin manevî sabıyle timi tâhil ve teâlit imkân olmamasıdır.

Fasihînin manevî sabıyetini tâhil ve tespite similîlik imkân olmamakla beraber, Salim ve Sefai tezkirelerinde onun maddî hüviyetini aydınlatacak bazı kayıtlar vardır. Bu kayıtlara göre, Fasihî İstanbullu'dur. Asıl adı Ahmet, babاسının adı Ramazandır. Babası, uykusunu ve râhatını bırakacak kadar genis bir emek harçayarak Fasihîyi lî bir tâhâ saglamak için çalıymıştır. Yenîgörler zîmîninden ve seferberlerden olan Aşık Fasihî, hayatında bir kere Miâra, bir kere de Hicaz'a gitmiştir (Salim tezkiresi, S. 543-544). Aynı zamanda kuvvetli bir ressam olan Fasihînin, biri manzum ve ötökî resimî idî eseri vardır ki, bunlardan ikincisinin resimleri de saşın kalemine çıkmıştır (Sefai tezkiresi ve ondan nakledilmek suretiyle M. Fuat Köprülü, Aşık Edebiyatının menzî ve tekâmidü, Millî Tâtebbûlî Mecmuası, C. I. S. 24). Eger ismi ile bünyesi arasında bir müâsib varsa, saşın eserlerinden biri olan «Esmai Bilâd» Fasihînin seyyâhâlerinde gezip girdiği yerlere alt olduğumu tahmin etmek kabildir.

Salim ve Sefai tezkirelerindeki malumat, siteleri bulunamayan Fasihînin on sezonel yıldır yasadığını öğrenmemize yol açmıştır ve adımı unutulmaktan kurtarması bakımından oldukça önemlidir. Fakat gâri yakından va hâkkile tâmmak, onun ruhunu bütün âzelîliği ve gîplatılığıla görevlîmek için, hic olmazsa, daha üç, beş manzumesinin ortaya konulması istemek ve heklemek zaruri ola gerekir.

Müzik Folkloru:

Sıra Kamiçlı Çocuk Çalgıları (*)

— II —

Yazar: Mahmut R. GÂZIMİHAL

le almamıştır! Sipa dâdülc ve sabza boru tâbirlerini çok açıktan bir İktî vesîlede kullanıp geçmiştir. (Yani, kelimeyi biliyordu).

Fakat, Evliya Çelebi, halk bilgisinde doğustan vergiliydi; mesela Eyüp oyuncakçılardan söz açarak sunuları situasyonla yazar: «Kamus borular (= sipsi borular), hürde def, dünbeck ve kemenceler yaparlar». (8, 630). Adeta, oyuncak çalgılarının önemine bir nevi sezintiyle dikkati çekmeye gayret ediyor...

Moskâr adlı çalgılar payitahttan yayıldı, mak suretiyle Osmanlı İmparatorluğunun serhat İlâkelârlarında geçen asırın sonlarına kadar kullanıldılar; mesela Misirda «musikâr», nadiren de «cinâh» (ki bu arada gîmî telâfîz olunur) adı avam tabâkasının çocukları elinde vardı. (İkinçî kelimelerin asıl şîâ olabilir). — Romanya'da «nays» ile «musikur» bu isimlerle yakın zamanlara kadar her yerden fazla tutunabildiler. — Bazi mîcaâvîr memleketlerde belki hâlkî bîlo brâckeleri rigbetteder.

Istanbul'da XVIII. asır sonlarında bîlepâ-

XV. asırdan başkent Budapeşte Mâzesinde saklı veya çalğı resimlerinde nâzîfîliâstâden bir seyir fîsî kânarâda ağz organı calan bir erkek fark edilmektedir. Fotoğrafından çıkararak dikkatî tehlîkeleri, resimde ayrıca ayrıca büyük ve küçük müsikî resimlerde de vardır.

TÜRK FOLKLOR

tür kullanılmaz oldu. Sadece sips, eipses gibi atı yağıları adları dört bir bucakımızda dayanıklık sağlı. Zurnamın (kadın adıyla synragⁱⁿ) kamış, hala hemen her semtimizde sipsidir.

Folkloru dönmemizi gerektiren son bir nokta kahiyor; yurtta eva kamış oyuncak dündükler yapan yerler hala var mıdır? Ko- nu henuz geniş ölçüde araştırılmış, ki bu- na ətraflı bir cevap verilebilsem. Yalnız, Artvin bölgesinde kamış, bugday veya çavdar sapından 20 sm, uzunluğunda parçalar kesilerek ve 2 ila 4 tanesi yan yana bağlanarak örtüldüğünü henuz 1929 da yazmışım; ka- mis boyalar est, ve (boğum yerlerinden ke- sildiği için) alt basları takılır; her birinde beser perde deliği vardır. (Bu son noktalar düz müzikardan ziyade eğiz organının prensibine uygundur). (İşte, resim ve perdelerle aynı şey anlatan bir tetkikçimiz söyle diyor: «Bu alette ne yapısıdır diye sormamalı! Dello- ler narmakla idare edilmesi surette el- mon⁽¹⁾ ile bütün köy türkleri, oyun hava- ları calınıyor ve lera esnasında hususi gelen ses karişığından kimse yadrigamıyor».

Sıı noktalar bastırınca aharak arası- turma yapılmazdır; Çocuk çağları eski bü- yüklere alt çağların küllişleridir; fakat her mevsimde yapılmazlar. Tarihleri engin- dir, fakat ömrüleri teker teker kısa oluyor; çünkü, nihayet birer oyuncaktır. Usta yapı- cuları çoğu zaman çoban çocukların eki- yor. Yakın mazide bılsbüttün unutulanlarını yaşı çobanlar hatırlayabiliyor. Bazi yapıtları- genekleri varsa onlar zapfedilmişdir. Kışın, v.s., tablolarine; ne zaman, nasıl ve ne male- satla karar çocuk tarafından kullanıldıkları- na; her birinin bölgelerdeki isim farklılarına, hep dikkat edilmelidir. Isimler yerli telaffuz- dan harfiyen abşanalıdır. Bazi isimleri (pe- şeratif yeni anımları da olduğu için) salda- yanlar olabilir (2). Gögmenlerle ahalileri so- rastırılmışlardır. Bazan böyle geylerin pek me- raklısı gortunge bılıyocuklara da rastgel- niyor. — Kısaca, çocuk oyuncagıdır diye gi- genip gelmemeli; Bilgili ne gibi ip ucları verebiltilerini gördük... Etnografa mü- zelerimizde burlardan birer koleksiyon sag- lenması mümkün olamaz mı, acaba? Fazla masraf kapısı açılamadan kabuk yapılabilme.

lerin müdümündür. Öğretmen okullarında da toplatılabilirler. Dayanıklı görünenlerin fotoğrafları ölçülü olarak — taşınfte sıraya konulmalıdır. Bu koleksiyonlar birer türbe gibi kalınanız, muhteviyattan ligli bilim hız- metkarları haberدار edilmelidirler.

Bu kısımda geçen yazının aynı derecede id- diasız bir ek oldu. Bir dilek yazısından iba- rettir:

İstanbul'da 1855 te dinedigimiz Romanya bir müziklesi.

(1) Bazi, geçen ve daha önceki sayılardadır.

(2) Çinon adı şemony gibi enezi bir kelle- meden yakın zamanlarda bozulma olabilir ki, bunun da asıl şarmoni id! Karşasız oyuncuların eski usul- el armonikalı kullanmak son yüz yıl içinde mo- da olup, birekler Erzuruma kadar sızmış. Bah- settiğim kılıç san onu tektil hevesile tertiplenmiş olabilir. Dördüncü bir gibi intihazlar da soruşturma- lıdır. Çünkü, intihaz, her toplum için vardır- dir. Meseli, koskoca şarmoniun, un bu yanında baba- gezen ağız organından bir tesadüf neticesi ik- titab oluplığı tarihte meşhurdur. Çin organıda bularca yıldır mevcut olan şerbet kamış (— an- che libre) prensibinin büyük orgulara tarihika bas- lanmas 150 yıldan daha eski bir is degildir. Su- halda çocuk çağlarının karma geylerden olma- ları buzn 'mümkin'dir. Böyleşinin, önemli muhtemel girdit müzikler (yani eğiz orgu) rosmının ya- dirgınlanması için esidice bir Cin organının do- sonnun yazısı alındı.

(2) Sıpat baba yerlerde böyle olmaktadır!

Romen Kayıtlarına göre:

Dimitri Kantemir

Romenceden çeviren: Veysel ARSEVEN
kompozisyonları, lirici artistler ve opera
şarkıları ile ünlenmiştir.

Dimitri Kantemir'in müzik faaliyeti, mle- letimiz için tamamen yabancı bir cihet ve za- manda meydana geldiğinden, zannedersem, onun müzik yaratmaların tâhilî girişmek bu- yuk bir ilgi uyandırmayı da, sadece onun müzisyen değerini üzerinde durup, sayet bu fa- aliyet memleket içinde ve memleket içi ol- saydı, milletimizin neler kazanmış olabilece- gine işaret edeceğim.

Romenlerin eyaletlerde ilk yerleşmelerin- den, hemen hemen Tudor Vladimirescu'nun ayaklanması kadar, yanı Gh. Asachi'nın Moldava'da ve Gh. Lazar'ın Muntenyadaki İlk millî kimildanışlarına kadar, yüzüller boyunca, hiç bir yerde, hiç bir kaynakta, milleti- minin tarzı ile ligli ligli bir yazmadı, eiddi ye suurul bir müzik faaliyetine rastlamaz.

Müzik aletlerinden herhangi birini çalmak, mesguliyetlerin en adisi telakkî edil- yor; bu işler ancak sosyal sınıfların en düş- künlerine köle cingeneclere lâyik görüldüyordu. Satılığa gitkaran kölelerin hayatı, meslekleri, ne göre değişiyordu ve caigicilar tamamen degersizlerdi.

Bir müzik aleti ve bir müzik kabiliyeti- ni degerli hukmindaki bu inancı, uzun za- man, 1830 dan bu yana da, hatta filârmonik kurulların teşekkülünden, Bükreş'te I. Mihai Rădulescu ve Iași de Ge. Asachi'den sonra bile devam edegealdi.

İste sanatçuların hiç bir degeri olmayan böyle bir devrde, böyle bir zamanda, Sâls- tea'daki baba çiftliğinde Dimitri Kantemir doğuyor. Birçok ağabeyi Antioh ile birlikte babaları gerdar Constantin Kantemir'den, da- ha sonrası Moldava Bey'i ciddi bir eğitim görüyor.

Her ne kadar Dimitri Kantemir, daha

sónraları harikulâde müzik kabiliyetini oto- didakt yollarla geliştirmisse de, babası Constanțin Kantemir, batının tammysus müzisyen- lerinden Jean-Baptiste Lully, mesur keman- ci Mare-Antoine Charpentier ve Jean-Philippe Rameau ile çağdaş olduğundan, bunlar-ın da yardım ile oğlunu ile tarafından yetiş- tirmiş olacagi düşünülebilir. Bugün ise mil- letimizin değil sadece en büyük bir kronik- ıstı, fakat aynı zamanda sanatkaren bir mü- zik cereyanının yaratıcısı olarak, onun hâk- kinda konuşabiliyoruz. Halbuki o devirlerde, başka memleket ve başka milletlerde, müzik

Alet müziği yanında Kantemir, öğrencilerine, Türk müziği nazariyatını da öğret- yor, sonra da, yeni bir metodla, kendinin fes- ettiği ve gerçek Türklerce, gerekse diğer doğu milletlerince evvelce bilinmeyen nota- ları bellettiyor. Kantemir tarafındanloat e- dilmiş olan bu notalar, Türk yazısının har- terinden ibaretti.

Bu notaların İlahi bütün Doğu müziks- aminde büyük akıslar yaptı ve en ileri ya- hanen yazarlar Kantemir'in İlahi olan nota- lardan bahsettiler. 1781 yılında İstanbul'da

TÜRK FOLKLOR

yaşayan Jean Babtist Toderini, yazdığı öne sürülmüş bir kitabında Türk edebiyatı ve Türk müziğinden söz açarak, diyor ki: «Türkler, Kantemir'e, ilk olarak türkçe şarkılarında uygunadığı müzik notalarını borçludurlar. Bu maksatta küçük fakat çok değerli bir kitap yazmıştır.»

Romenlerin tanınmış etnografi, Teodor burada birçok yorumcu araştırmalarından sonra, Kantemir'den bir notla bulmayı muvafak olmuştur. Gördüğü notalar, eski Grec ve Latinlerin alfabeleri için kullandıkları cinsinden, Türk harfleri ve rakamlarından ibaretti. Nitokim Arezzo'lu Benoît'nin bildiği, ve ancak üç yüz yıl sonra, Parisli Jean Muri tarafından, bugün kullandığımız nota ile deşifirlenmiş notalarдан önce, İtalyanlar da aynı sistemini kullanıyorlardı.

Kantemir'in içat ettigi notalarından Kéza Fransız yazarlarından A. L. Castellan ve Guillaume André Viloteau da bahsediyor ve diyorlar ki: «Dimitri Kantemir'in müzik işaretleri Arap alfabesinin harflerinden ibaret olup, ne Türkler ne de diğer Doğu milletleri tarafından bellişmemişinden kusa bir zaman sonra, herhangi bir yerde bir iz bırakmadan unutulup gittiiler.»

Atanale Comac Ipissante de Dimitri Kantemir'den bahsederek, geniş bilgi sahibi olan bu adamın 15 yıl müddetle birçok hanende ve kazende'den, baskularına da öğreterek, kader, Türk müziğini öğrendigini ve Türklerce bilinmeyen bir nota usulundi ilk kez edip kullandığını yazar.

Kantemir, öğrencilerinden İsmail Efendi ve İdrisi Çelebi için, Türkçe olarak, müzik sanatından bahsedilen ve Sultan III. Ahmed'e ithaf ettigi küçük bir müzik kitabı yazmıştır.

Bu çalışmalarının yanında, diyor T. Burada, Kantemir, sea için beste ve alet için de pesaro dedikleri Türk müzik eserleri yazmıştır. Bunlar bugünkü notaya çevrilmiştir ve «L'ancien livre de la Litterature de Turc», adlı kitabında Kantemir'in, «Chant des Derviches (Dervişlerin şarkısı)» adlı eseri bulunmaktadır.

Paris'teki Milli Kütüphanede bulunan ve «Essai sur la musique européenne» adını taşıyan el yazmasında: «Air de Kantemir;

Astrahan (Rusya) daki kutuphanede ise Kantemir'in Romance olarak: «Introducerea în muzica Turceasca scrisă în limba moldovenească», adlı el yazması bulunmaktadır. Arou Densusyanu, Romen edebiyatı tarihinin 180-181inci sayfalarında, katiyette İddia ediyor ki, D. Kantemir, Türk müziği öğrenimine gitmiş eserini Romance olarak bastırmıştır.

Kantemir'in, «Moldova mektupları» ni 1764 te Almanasira çeviren G. H. Miller, kitabıın ön sözünde diyor ki: «Kantemir'in yazılarından bir çoğu Hazar Denizindeki batma sonunda kaybolmuştur ve bundan ötürü de, bilinmediğinden sonra Ukranyanınca ciftliği de bulunmuş olan yazmaları arasında «Türk Şarkıları» ile ilgili olanlarına rüyalanmamıştır.»

«Osmanlı İmparatorluğu Tarihi» adlı eserinde D. Kantemir, Türk müzik işaretlerini ve tanınmış müzikçileri göstererek, Doğu müziğinin durumu hakkında konuşur, Türk İmparatorlığında müzik ile uğraşmış birçok öne sürülmüş kimseinden bahseder. Kéza, birçok İranlı tıraının vahşice öldürülüşü karşısında, bir Yunan şarkıcıyı örnek göstererek, müziğin театрlerinden, sanat ile, İranlı Emirgin Oğlu'nu, Yunsunlulara tam bir hürriyet verdirecek kadar, nasıl bugaledigini anlatır.

T. T. Burada ise diyor ki: Doguya yaptığı gezisi sırasında, geniş bilgi sahibi, İstanbul'daki İmparatorluk Divanında ve İdâim Gazetesinde ilk müzik konuları yazan müzikolog Rauf Yekta Bey ile tanışması, arasında onun delâletile, Kantemir zamanında Türkçe yazılmış ve «Tarifi İmlâmuski alla yetdi mahsus» başlığını taşıyan bir müzik koleksiyonundan haberdar olmuştur.

Bu yazma, Kantemir'in notasyon metoduna dair bir izahat ve Türk müziğinin öğrenimi hakkında bir kısmı da havıdır. Yazmanın, iyi muhafaza edilmiş, Doğu müzik aletlerine alt resimler de bulunan 262 yaprağı vardır.

Bu yazmanın 12 sayfalık özel bir kısmında, Kantemir tarafından Türkler için leat edilmiş notalar ve müzik kuralları vardır.

Müzikal tırayışlarının insan içten, Kantemir, kromatik gamlar halinde, yarınlı ve çeyrek sesleri ihtiyâ eden 33 tane (harf) işaret kullanır.

Seslerin çeyrek tonlara bölünmesinden

ARASTIRMALARI

ötürü, Türk müziği notasyonu, yarınlı ve çeyrek diye işaretlerini kullanır. Akademik şerhlerde 1, 2, 3 ve 4 rakamları; 1-Dörtlüük, 2-İkili, 3-Noktalı İkili, 4-Noktalı birlik süreleri gösterdigine deh izahat vardır. Eğer başta tempo, kabuk bir hafeketi gösterirse, o takdirde rakamlar nota sürelerini yarı yarıya indirir.

Kantemir, Türk müziği hazırlayıtında, Türk gamını 18 mod (makam) a ayırrı: Sultanı-Neva, Pencigâh, Sultanı-Arak, Puselik, Asiran, İsfahan, Segâh, Nişabûrek, Ussak, Rast (majör gammu aym), ve Nihavend (minör gammu aym), ve baskaları.

Bu çeşitli müziktte ölçülü, kuvvetli zaman için sağ elin sağ dize (Düm) ve hafif zaman için de sol elin sol dize (Tek) şeklinde yürütür. Ölçü rakamlarından da 6/4, 10/8, 14/4, 16/4, 24/4, 28/2 ve 88/8 ilk gibi rakamlara rastlanır.

D. Kantemir'in, T. T. Burada tarafından Romen Akademisine sunulan —en lyl bes tekerinden — 17 Doğu melodisinden Neva makamına ye Aksak Semâ ritiminde olası en güzeldir; günkü Moldavya Beyî olarak ayrılrken, veda etmek ve İstanbul'da kaldığı middetce kendisine yapılan lütfikere ve gösterilen misafirperverlige teşekkür etmek üzere, Sultan tarafından kabul edilince Semâ adını taşıyan bu şarkıyı, Sultanın huzurunda, bizzat kendisi tamburla çalmış ve değerli hediyelerle tâtil edilmişdir.

Kantemir'in, müzikal hayatınn bu tarafını bitirirken, kendî kendisine sunu sorumtan edemiyoruz. Neden sindi? Bey olduğu, hareket ve sahatının sahibi bulunduğu ve bütün Bahâ memleketteri hükümdarlarının saygılarına ve malîyetlerine edemiyatçıları, müzisyenleri, ressamları ve baskularını toplayan, ya çalışıkları bir sırada, Kantemir, memleketiné dönünce, neden müzik sanatının bütün bağları ile liglisi kesti? Sultan Ahmed'in synılış sırasında uzan ve hızla bir sarayı tıflatın tamburun tellerinden rahatsız oluyor ve rununda noplak bir bogluk hissiye geliyor?

Gevâh zânnederek, Alexandru Negruțî tarafından anılan, kemancı Vassile hikâyesi, 1856 yılında Gheorghe ve Teodor T. Burada kardeşlerin ilk artistik gösterileri Karşıyaka, Boerlerin onları kloşümeyen hareketlerinden başka bir şey olmayacağından

HALK OYUNLARI BAYRAMI

Geçen ay İstanbul'da «Halk Oyunları, Yağatma ve Yağmın Tesisi» tarafından düzenlenen «Halk Oyunları Bayramı», 1-6 Eylül günleri «Kök Hava» tiyatrosunda yapılmış, 15 haftada devam edecek olan bayram, 6 Eylül'den sonra, İstanbul'da Ortı İşare İlâmi dojayılışılı tatlı edilmiştir. Gelecek yazımızda bu konuda Mahmut R. Gazimihâl'in bir yazımı hazırlayacağım.

TARİHTE VE BUGÜN SAMANİZM

Yazar: Cahit ÖZTELLİ

Türk folklorunda adetleri, gelenekleri top, tayınlar bılırler ki şamanlığı, daha binlerce yıl önce Girit Asyada yaşayan atalarımızdan kalma pek eski dini ve siiri manşları bugün hala Anadolu'da yaşaymaktadır. Ornegün, bazı eşyaları, oda ve ateşin kutsal olusus, has-talıklerin tedavilerinde bitkisel sıhri mater-yaller, doğumla, ölümle, ışığın adetlerde şa-manlığının kıranları dikkati çekir.

Fakat, bunu arı gecimse bağlayıp incele-yobilme, tam ve güyeşir bir eser, daha doğrusu bir rehber kitapçısı muhrum olduğu, muhîn imkânı olmuyordu. Ziya Gökalp'in "Türk Medeniyeti" Tarıhte nın yalnız birinci elde başlılmış ve esasen meselesi yeteri ka-dar da almadığını, zihnlere takılıp kulan-neyeleri tam aydınlatmamış, bâzı ip-uçları ve-zip bırakıyordu. Halbuki, yurdumuzun şaman-lik bakımından çok geler sakladığı da bir gerçektir. Bu gerçek aydınluğa çıkarılmak, es-ki medeniyetimizin son-hâkâsanı, yani bugü-nü iline bağlamak da folklorcumun ödeyeleri arasındadır. Bu bakımından yolu aydınlatmaya rehber bir esere sözde ihtiyac vardır. Yoku-sa yapılan çalışmalar kuru malzemecilikten iteye geçemeyincekti.

İste beklenen eser bugün Türk folklorcu-sunun elindedir. Hilebi'r eser, folklorcuya bu kitabı kadın sevindiremez. Eseri yazan Abdül-kadir İnan, genelğinden beri folklor ve bilhâse-zi şamanlık üzerinde yaptığı yukarıda kırk yıl çalışmıştır. Kendisının Türkistan'da Türk ka-vimlerinin geleneklerini incelemesi ve rusçayı pek iyi bilmesi, eserinin cittiyet ve değeri hakkında güven sağlanmış yetiyor. Kitabın adı: "Tarihçe ve Bugün SAMANİZM" matér-yaller ve araştırmalar, 215 büyük sayfa. Türk Tarîh Kurumu tarafından basılmıştır. Me-nya dosyada yedi rezim de var.

Abdülkadir İnan, komşum zümünden kaçırı-Türkiye'ye geldiğinden beri, yaptığı yü-karıyırmış yıldan beri birçok folklor konu-ları üzerinde çalışırken, Anadolu'da da İslâm seyahatler yapmış, bu arada bilhassa şaman-lık işleri üzerinde durmuş, buna dair yaz-ınamı birçok dergîlerde yayımlamıştır. Şu durum da gösteriyor ki A. İnan bütün 8mînî ver-diği şamanizm konusunda en yetkili bir bli-gindir. Kendi araştırmalarına, yüzülden beri Ria bilgileri tarafından yapılan araştırmada,

1. da katurak su değerli eserini vermiştir.

Eserin değerini belirtmek için içindekile-rin bahşlarını görmek yeter. Onları buraya alıverdim:

1. Tarîhte şamanizm, 2. Dünyanın ve in-sanların yaradılgılarına dair efsanelet, 3. Tu-fan efsane, 4. Dünyanın sonu -kiyamet-, 5. Tanrılar ve ruhlar, 6. Şamanizmde pot-fe-tișler, 7. Yer -su tanrıları, 8. Ateş ve ocağ, 9. Şaman -kam ve hayatı, 10. Şaman eðeb-i, kûfâh ve davulu, 11. Ayın, törən ve bay-ramlar, 12. Şaman dua, İlahi ve #afsunları, 13. Faletik ve kehanet, 14. Yada tagı ve ya-şmur tûşamları, 15. Evlenme ve doğum, 16. Ölüm ve diller kültü, 17. Burhanızın, 18. Müslüman Türklerde şamanizm kahıntıları.

Kısaca gösterilen şu başlıkların yazılın-да daha pek çok konularda bilgi vardır. Bu bilgileri yurdumuzun her yerinde kabneti olara-k bulmak imkânındır. Bu kitabı okuduktan sonra Anadolu'daki adet ve geleneklerin ekişi ve sırüp geliş sebeplerini anılabile-cek kolaylaşacaktır. A. İnan, her konuda ti-rîh bilgi verdikten sonra bugünkü Türk ka-vimlerinin durumunu da ele alıyor, karşılaştırmalar yapıyor. Fakat şurası da bir gerçek-tili bu eser bütün Anadoluya kavrayamaz. Esasen buna bir kılçık için imkân da yoktur. Onun için yurdan her yanına daglma obin Türk folklorcuları bu kitabı okuyarak geve-relerini daha güvenle, bilgi ile inceleyip bir gün bütün bu malzeme daha bîyîdik ve geniş bir Anadolu folklorunu hazırlamaya imkân verecektir.

«Şamanizm» in sonunda geniş bir bibli-yografi bilgisinden başka okuma ve araştırmayı kolaylaştırır. «Şâhî adları, kavim ve kabile adları, yer adları, Tâbirîler ve ruhlar, terimler indeksleri verilmiştir. Kitap bütün olarak tam Batılı görüldü ile hazırlanmıştır.

Abdülkadir İnan bu eseri ile millî kitâb-hanemize pek değerli bir hizmette bulunmuştur. Kendisini eandan tebrik etmek bir borç-tur. Kusur bulmak bu eser için pek güçtür. Su kısa yazımız bu değerli eseri tanıtmaya da yetmez. Heride daha başka vesilelerle kendisinden sık sık bahsettiğimiz olan kitabı biz folklorumuza haber vermek istedik. Onun de-gerini, folklorcularımıza eseri okudukları za-man daha iyi anlayıcıklarına şüphe yoktur.

Araştırmalar:

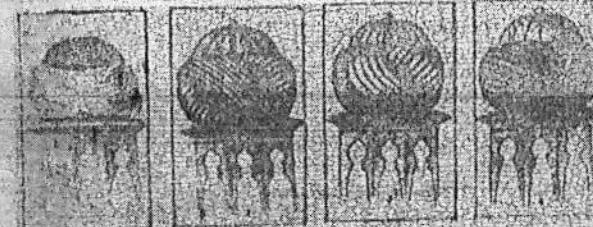
*Mevlevi Sikkeleri*Yazar: Mehmet ÖNDER
Konya Müzesi Müdürü

bir edilen özel kılâhâtan ve şâhâlerden bahse-decegiz.

Birçok tarîkat mensupları serpôz (baş-lik) larına (tâc) adını verdiği halde, (sâlik) terimi mevlevîlige has bir akım olarak tanın-mıştır. Bugün, Konya Müzesinde Mevlevi-na min ve bu soydan gelen bazı erkek mevlevî kabirlerinin başçısında duran sikkeler, sâvî ve konye yakın bir şekilde olduğu halde, son zamanlarda yapılmış ve giyilmiş sikkelerin silindir şeklinde olduğu görülmüştür. Yine, sikkeler, önceleri yalnızca yapıldıktan sonra, sonraları içe içi kat olarak yapılmaya başlanan, ekip uzaflıken 40-50 Cm. uzunluğun-da, ipek kozası gibi bir şekilde verilmüştür. Cap-

BAZI TARİKAT SEYİ-
LERİNİN VE DERVİS-
LERİNİN HASLABINA
OÐYDİKLERİ SIKKE
VE TAÇLAR

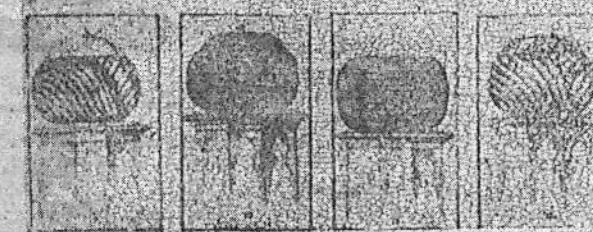
- 1 — SAZILI
- 2 — CİBÂYI
- 3 — BEDEVİ
- 4 — DÜSEKİ

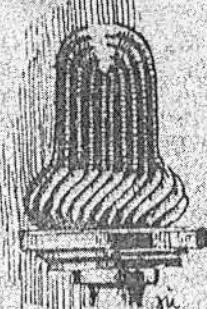
- 5 — KADİRİ
- 6 — RUFÂF
- 7 — MEVLEVİ
- 8 — DEKTASİ

- 9 — BAYRAMI
- 10 — HÜDAİ
- 11 — SUNBULİ
- 12 — GÜLSENİ

(Celsî: Eead Arşivon,
Sanat: Anıtkabirâsi)

lari 16 - 20 Cm.
ağırlıkları 150
- 200 Gr. arası
anda değişmeli
dir. Koyu ve
açık kahveren,
gl., sarımtırak
veya beyaz
renkli tıftık ve
deve yünü, ke-
celerden özel
tezgâhlarada ya-
pılmış, külâhî
dükkanlarında
runda da satıl-
mıştır. İmal yer-
leri daha çok
Konya ve Bur-
sa olmuştur.

Sembolik mevlevi sikke

Sikkelerin daha kısa ve tek katlı olana-
rına (şeb-külâhî) denir. Bunlar geceleri, ara-
kiyye yerine giyilmiştir. Bir de yassi ve kül-
en benzeyen şekilde olsaları vardır ki, buna
da (Sevil külâhî) denmiş ve daha ziyade Mev-
levilerin Semsi koluna mensup olanları gi-
mişlerdir.

Sikke, mevlevilikte önemli bir yer tutan
ve tarikatın sembolü olan giymeyiçlerin
dan biridir. Sikke giymek ve onu baştan çi-
karmamak, mevleviliğin adâp ve erkânından
sayılır. Sikke, mevlevilerce bir fahridir; onun
lu ancak iftihâr edilir, bir sandet ve manevi
oigunuk tacıdır, insanı kemâle götürür. XVI.
yûzylı mevlevi saflarından Hasan Semâi,
bir şîründe, sikkeyi söyle tasvîf eyler:

Bahâdeh âyaşâ Mânia mevlevi sunvâcedir;
Gây külâhî, rîfîye gelâm sandet tacâdî.
Yine bir mevlevi şâiri:
Düâ chanda zâtâzen altün ola namâm
Gir sâdece altuna Hazreti Mevlâna'nın
diyerek sikkenin önemini belirtmektedir.

Birçok mevlevihanelerde görüldüğü gibi,
sikke, destarı ile birlikte bir iskemle üzerinde
oturtulmuş olarak resmedilir ve ona verilen
mevkî gösterilir. Sikkejeler, bazan sâs eşyaları
na, kipe gerdanlık ve yâzılıcâzârlarına da res-
medilir ve bunları kullanırlar (mevlevi mu-
hibbi) söyle. Bugün dahî, Konyada ve mev-
levi dergâhlarının bulunduğu mahalleler
de bu işlerle mesgul sâraflar vardır.

Mevlevi adâp ve erkânına göre, sâlik giy-
meğe hâk kazanmış mevlevilere şeyh (post-
nâm) tarafından törenle sikke tekrâlenirdi

Bâza giyilen sikke hiçbir zaman çıkarılmaz,
gece yataren ittinâ ile alınarak kenarı öptü-
lür, yavaşça bir iskemleye konur, sonra da
şeb-külâhî veya arakiyye giyilir. Ölen bir
mevlevi, başında sikkesi ile defnedilir, mezar
taşına da nikâî resmi oyulurdu. Bâza sikke
ile, kahvehane ve tiyatroya gibi umumi yerle-
re gidilmez, herhangi bir suçtan dolayı mahâ-
kûm olanlar, hemen başından sikkesini çıkar-
rak, adı bir serpûs gîyerdi. Mevlevilerin ken-
di aralarında suç işleyenlere verdikleri ceza-
lardan biri de başından sikkesini almaktı.
Sikkesi alınan mevlevi affedilip Şeyh tara-
findan tekrar sikke giymesine müsaade edi-
linceye kadar, adı bir külâhî gîyerdi. Çocuk-
lar, kadınlar, dergâh hizmetinde bulunan a-
yakçular, dergâha yeni intisap etmiş nev-ni-
yazlar, çilekçesi dervişler, sikke giyemezdiler.
Bunlara arakiyye veriliirdi.

Arakiyye, beyaz yün veya tıftikten yapı-
lan, sikke kadar uzun ve kalıplı olmayan bir

Mevlevi Sikke
(Mevlevi Postnâmlârından Abdülhalim Celebb.)

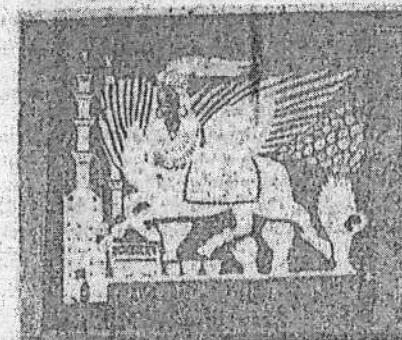
çesit külâhî. Bunların üstü yukarıda doğru
sırvice, dar ve yassi olanlarına (elîf arakiyye)
adı veriliirdi. Arakiyye destarlanmaz, dai-
ma çiplak bulundurulurdu. Gerek sikkenin
gerekse arakiyyenin altında ter emen, ince
bir takye bulundurulurdu. Takye, aynı za-

Tetkiciler:

Barak ve Burak

Yazar: Ali Rıza YALGIN

rap Mecmâusunda (No: 11) dediği gibi, bu
hayvan Dugrû'lâ köpeğin birleşmesinden
meydana gelmiştir. Samanlar, bunun üzerine
binlerce ve Allâha giderlerdi.

Bir halk ressamının göre Külli Barak

bir vakfiye vardır. Burada Barak oğlu geçer.

Kâamusul Âlam Cilt 2, Sayfa 1267 de Bu-
rak adı İslâmiyyette dahi söylece mukaddes
hayvan oluyor: Hazreti fahri künât efendi-
mizin Mîraçâ suutlarında bindikleri daâbe-
nin ismidir ki. Cebrâil vasitaîyle kendilerine
getirilmiştir. Esterden külük, merkepten bü-
yük olup, kanatları olduğu ve yüzü insan yü-
zine benzediği mervîdir.

Yukarıya koymugumuz kanâthâ insan yüz-
ü at, kâamusun tariflerinin tam muhayyel
bir önegidir. Şimdi büyük ve eski bir Türk
efsanesi olan Barak, Urfâlı İbrahim neslin-
den gelen Pêygamberimizin de büyük bir to-
temi olmuştur.

Bizim meylütgümüz Sîleyman Çelebi bu-
nu birkaç yerde söyle kullanır:

Be' murâssâ taç, bîr hâlde kemer,

Hîzî dâhi al bîr Burâk'ı mûtebet,

Başka bir yerde:

Aldâ Cebrâil Be' râk' ol zaman,

Yine bir yerde:

Sâra Cemîtânen getirîm bir Burâk,

Başka yerde de:

Qâlî ol demzle Burâk'ı ol damde Cebrâil

Üntâ sâlikî ola olhu deñî

demektedir.

Barak ve Barak Türkler arasında hâlâ

Kemence Ustaları

ler geyrenin kendine göre bir çalgıya vardır, bu bilhassa edebiyat folkloru bakımından büyük bir önemi olan Türkülerin doğmasında, içerisinde büyük bir şe görür. Kemencenin adına bakınca bize iranlı geldiğimizde biz burada buna üzerinde duracak değiliz. Yazımızın özünde Karadeniz'in kemence ustaları teşkil edecektir.

Bugün yeni Türkülerini bildığımız bir çok kemence ustaları ve onların eserleri elimizdedir. Bir sır halinde kendilerinden eserlerin ortaya koymak surette söz açacagız. Benim bildiğim eserleri elimde bulunan kemence ustalarının en ieri gelenleri Rızaeddin Sadık, Oğuzlu Pioğlu Osman, Hüseyin Dilaver, Necip Arı ve totem olarak yaşamaktadır. Tahmin edildiğine göre, bu at Orta Asyadan gelmiştir. Buna elimizdeki halk efsane ve masalları kafı derecede cevap verecek kuvvettedir.

BİBLİYOGRAFYA:

- 1 — Türk Faz — Vambery Arnold, Budapest 1885.
  - 2 — Türkmenlerin Anadolu yerleştirmeleri: İlimi Ziya (Türk Yarısı mecması), cilt: 1, sayı: 5.)
  - 3 — Barak Adı, büyük Türk lugati, Hüseyin Kazım,
  - 4 — Divan Lugat ut Türk; Sayfa 377.
  - 5 — Ziya Gökpınar; Türk Medeniyet Tarihi, sayı: 1, sayfa: 37-40.
  - 6 — Hasan Fehmi Turgut; Anadolu Seçükleri, sayı: 73-74, Barak Baba habsi.
  - 7 — Hacı Bektaş vâsiyetnamesi: Ankara Millî Kütüphaneliinde.
  - 8 — Hasan Hacıttı Taşkut; Nasırıiller ve Nusayrîlik, sayı: 63, Bar, Barı, Barak.
  - 9 — Kazımîlî Ali: All Barak Devleti, cilt: 2, sayfa: 1287.
  - 10 — Ulug Mehmet Han Billizi, sayfa: 31.
  - 11 — Münecibîhaî tarihi, sayı: 24.
  - 12 — Ebâl Gazi Bahâdir Han, Serçeeli Türk, Barak Han habsi.
- NOT: İhsan Hincir'den haber aldığım Dog. Dr. Cahit Tanrıol'un Sosyoloji dergisinde yayınlanan Barak Astreleri hakkındaki ölümlü göremedim. Jam'în maddesi o kıymetli yazdan istifade etmedim. Bu hâusta calışmalarla istifade etmeleri için haber veriyorum.

Vazan: İsmet Zeki EYÜBOĞLU
Şabah Ferhad, Isbelâk Fehmi, Magurah Hasan Tunç, Sahanoğlu Mehmet v.s. dir.

Şimdî Hasan Tunç'u ele alıp inceleyeceğiz. Radyoda Türkülerini dinlediğimiz Hasan Tunç, Trabzon İlne bağlı Maçka ilçesinin Magura köyündendir. Küçükten beri kemence ona o kemenceye sarılmışlardır. 1329 yılında soğuk, karlı bir kış günü doğan Hasan Tunç'ı kemence yoluyla koyan bir kişi sevdiği oluşuyordur.

E koz kapılarında
Yaptım yarı geçyi
Herkes aldı yarıları
Ben akum deşmançayı.

diyor ki, bu doğrudur, Hasan Tunç ilk kemence ziyafetlerini İstanbul'un eskidin namı saz yerlerinde, mizâma uygun gelen meyhanelerde vermeye başlamıştır.

Bundan önceki yazlarında da çeşitli yönlerden belirttiğim gibi Türküler objektif bir realitenin eseridir, insan yaşamını, hâinden geçenleri Türklerde Ôn plâna alırmış. Karadeniz Türküsü hayatın kendisi, gerçek yönüldür.

Türkülerin birkaç tanesi aynı konu etrafında dönerken bir araya gelince durumuna göre destan, takma Türk adını alır. İste Hasan Tunç'tan derilen bir takma Türkü:

Bulamadum o gazi
Ben araya araya
Haydarpaşa yolun
Yollandum Angaraya

Eldisoher Angara
Var şureğimde yara
Nazâr alsun payan
Süre yanaguma gara

Angaranum İftendo
Uç gün üc gece kaldum
Bulamadum o gazi
Erzuruma yollandum

Hey Erzurum Kop dağı
Yanayı şurek yağı
Yol vermemi geçeyim
Neyyleym oyle dağı

İsmar ederdi hana
Gasla göz arasında
Aradum bulsun onu
Trabzon Maçkasında

Bu bes parçalı takma Türkide en göze batan yön yanagaya kara şurmek tir. Trabzon'da

ARASTIRMALARI

zonun bir takım köylerinde halkın eski bir inancı vardır. Bir şeyin güzelliği dolayısıyla nazare uğramaması için üstüne kara sürürlür, mavi boncuk, piskill takılır. Daha zengin olanlar üstünde «Maşallah» yazılı küçük alıntıları gocuların omuzlarına takarlar.

Gene Hasan Tunç'un bir destanı:

Trabzon Kabâk meydân
Görümü Pulatana
Yol vermemi geceyim
Veşîllük, bagîncı hana
Körel, Tireboll
Giresuna gondogum
Olanca Ordù bliür
Kıymâfîni findigum
Kemî endi Fatsaya
Tayfalar deyi funda
Gîzel Ünye sulat
Olsayıdlı Sahnânda
Kaptan gevîr dîlmeden
Su Çaltıyl geçolum
Çatal tepe styrindan
Doya doya işolum
Kerzâ, S'nop, Ayancık
Bîz dîstîk Abanuya
İnsibât oglânde
Tutuldûk fîltunaya

KOSMA

Bu hankâm fejdele ağtum aramı
Venomedim bir gün bahti karmam
Yür bile ermidi gönül yarımı
Ben kendi yaramı kendim boğlarmı

Çeçetsiz bahçeler, kütüküsüz bisiklet
Dertlinin derdini ne bîlir sağlar
El elin bîtsün gillerek oğlar
Kendi ölmülmeye kendim ağlarmı

Kırıktır teller, okçuz bağlamam
Yaban eden çitikan tel sağlamam
Değme kura göze gönüllü bağlamam
Ates ahr yâregimi daglarmı

Derler kıl ölümden rızâ kesilmez
DAMACI'nın derdi artar eksilmez
Gözümün yaşamı kimseler silmez
Kendi göz yaşısına kendim çağırırmı

Raci DAMACI

Deyler Trabzon
Karadeniz içisi
Dunya'arda meşhurdur
İnebol gayıklısı

Bu seyahat destanında gerçekin dışına çıkmış bir tek ifade yoktur. Söyleden daha yaşıyor, bütün kemenceler gibi Hasan Tunç ta realitenin içindedir. İstan'ul gibi bir muhit bulunuş Türkülerine bir takım yapmacık, köy hayatı yabancı unsurların girmesine yol açmıştır. Söz geliş su Türkünden takvim yapraklarından alınmış bir manzı olmadığını kim söyleyebilir?

Ev altında duran los
Bayram geldi donan kaz
Bayram kurbanı ölmaz
Camî sâma kurban la

bunu hiç kimse kendine mal edemez, bunun Karadenizle hiçbir ilişiği yoktur.

Çunki Karadeniz'e göre «bayram geldi donan» diye bir ifade yoktur. «Dönamak» «bayram», la ligili olarak kullanılmış böyle bir ifade değil de başka çeşitli bir anlatı ortaya çıkar; nerde kaldı ki, ikinci kısmın «kurban» sözü onun manzı olduğunu, şehir hayatı, şehir gerginine uyduğunu gösteriyor.

İste bu uydurma manzının yanında H. Tunç'un güzel bir Türkisi:

Derecum gıyıldanda
Vur yılanı yılanla
Hic emîyet olurmı
Suç özüm olana

Yurdaki manzının uydurulması keder bu, nun gerçekliği vardır.

Reyument kara papak
Açao yessî yaprak
Nen di, yârum sevdin
Heybet kura topruk

Gane aynı ustâdan derilenen bu ince, duyuğu Türkâde halkın özünü bulmak ne kadar kolaydır.

Ay o'geğedur sâti
Çulmaz dağtarım kari
Senda erzay'l sevdin
Bemim sevdüğüm yarz

Yazı uzayıp gitmeseydi daha bir çok türkileri buruya alacaktım. Kemence'nin özeliklerinden söz açacaktım. Fakat konu uzayıp gitti. Bundan sonraki yazılarında yukarıda adı geçen kemence ustalarından sira ile söz edeceğim. En yeni Türkülerini ele alıp üzerinde duracağım.

A 138

İremeler:

Türk Atasözleri

— III —

Topluyan: Naki TEZEİ.

- 08 — Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olma.
 09 — Dirgen yiyen öküz yılınca oğurdat.
 10 — Dogruluk su kabuğu gibidir, batmaz.
 11 — Dogru salamır ama yıkılmaz.
 12 — Dogru söyleyen dokuz köyden kovarlar.
 13 — Dogru söz yemih istemez.
 214 — Dogru yolda düşen çabuk kalkar.
 215 — Dokuz at bir kazığa bağlanmaz.
 216 — Dost acı, düşman tatlı söyle.
 217 — Dost uğlatır, düşman güldürür.
 218 — Dost bir, aşna çok.
 219 — Dost lokması bahane ile yenir,
 220 — Dost yüzünden düşman gözünden bel ilohur.
 221 — Dökme su ile degirmen dönməz.
 222 — Dört göz bir evlat içindir.

Arınış

Bir aklı sordugum kemal sahibi:
 «Ne aşlan postu gly, ne de sün», dedi.
 «Menfaat için bir kurú kay gibi,
 Ne çabuk ateg ol, ne de son», dedi.

Ben karar kılımışken bu düşüncede,
 Karyunda görünlü Melevi Dede;
 Ardından neslendim Aşık Mehmed'e,
 Hemşehrüm Konya'ya gıyri dön»,
 dedi.

O gece rüyamda indim bir hana,
 Dedim: «Arz bir yana, Konya'm bir
 yana!»
 Öz anam mezarдан doğrulup: «Bana,
 Halâ ni gelmiyor göresin», dedi.

O lâzı devirdim sahte kendimi,
 Silikindim, yeniden buldum kendimi,
 Dostlarım: «Çayırbağ yesilendi mi,
 «Gel yine oğegin deresini», dedi.

Gözümde canlandı Kumköprü, Meram,
 Bir türli hayatı bulunca hitam:
 Uzattı elini hana Mevlâna'm:
 «Su dünyaya zeykinden arm, yun», dedi.

İhsan HİNÇER

ĞLU

Ha.

egiz,
iasan
Ma,
enge
yi,
san
sev.

- 223 — Duvari nem, insani gam yikar.
 224 — Dünya bir kervansarayıdır, konan gec, doğan geber.
 225 — Dünnyada hasasız baş bostan korkuluğunda bulumur.
 226 — Düşmanın karına olsa kendini merdane bil.
 — E —
 227 — Ecel geldi ohanı, baş ağrısı bahane,
 228 — Edebi edebisinden öğren.
 229 — Egri oturmali, doğru konusmalı.
 230 — Ekmeğin yemek istiyorsan semanın yığınına üstüne yatma.
 231 — Elçi üçüncü bizim bağın korucusu.
 232 — Eldeki bir kus koruduktı iki kugtan iyidir.
 233 — Eilden gelen övün olmez, o da vakitinde bulunmaz.
 234 — Eilden giden koynunun kuyruğu büyük olur.
 — İ —
 235 — Eilden vefa, zehirden sıfa umma.
 236 — Elde kulak sann göz.
 237 — El'den fatıldır.
 238 — El'elin aynasıdır.
 239 — El'lein yanına nara, yak cubogunu avari.
 — İ —
 241 — Ell'i görse merteke sanır.
 242 — Ell'iste, gözü oynatır.
 243 — Ell'ile gelen düğün bayram.
 244 — Ell'ile ellenm'yen ell'i yil durur.
 245 — Ell'in ağızı torba değil ki çekip bıdesin.
 246 — Ell'in geçtiği lorandan sen de gece.
 247 — Ell'insanın aynasıdır, göğsünden düşmesidir.
 248 — Ell'in vergisi, canın sevgisidir.
 249 — El'ini yaman, bey mi yaman.
 250 — El'yi yarası geçer, dil yarası geçmez.
 251 — El'yi onurlur, dil yarası onulmaz.
 252 — El yumruginu yemiyen kendini kahraman sanır.
 253 — El yumruginu yemiyen kendisini başman sanır.
 254 — Erce sözüne mertece cevabı.
 255 — Ergene var ergene, hasasız git yorguna.
 256 — Erime değil ama serime.
 257 — Erine göre başını bağla.
 258 — Erini ise, komşunu ölüce abartırma.

en-
saç
me-
en-
saç
me-
ili-
ctif
ba-
tur.
ro-ra-
na
a-

ARASTIRMALARI

- 259 — Erkeğin ağlattığı dişyi kimse gliidür-mez.
 260 — Erken kalkan yol alır, erken evlenen dösl ahr.
 261 — Ermenide İrfan, Yahudide pehlivan bu, lumaz.
 262 — Er olan atı bulur atları, kebe bulur kusamır.
 263 — Er olan ekmeğini taştan çıkarır.
 264 — Esakı çamlar bardak oldu.
 265 — Esneyen can yitirir, aksaran can gelir.
 266 — Eşeğin canı yaniceca altı geçer.
 267 — Eşegini sağlam kazığa bağla, sonra Allaha emanet et.
 268 — Esek düşerse yol gösteren çok olur.
 269 — Esek hoşçaftan beşular, suyunu içen tanesini bırakır.
 270 — Eğini eğlatañ gillenmiş.
 271 — Ell'i ne, budu ne?
 272 — Etin kanlısı, yigitin canlısı.
 273 — Etliye stiliye karışma.
 274 — Etme bulma dünyam.
 275 — Ev alıma, komu al.
 276 — Eveçğizlim, sen bilirsın halceğizim.
 277 — İyedeki pazar carşıya uymaz.
 278 — Ev sahibinin akulları baş köşeye geçer miş.
 279 — Ev yıkamın evi olmaz.

KOSMA

Yar çağırmaz meclisine,
 Selâm vermez, gelsek dahi.
 Naz ile ömrüm tüketir,
 Tenhalarда bulsak dahi.

Okumuşuz Hak kitabıñ,
 Ustasıyz dört hisabın,
 Öğrenmişiz yol, edebin,
 Bilmec, derler, bilsek dahi.

Kara yazılmış yazımız,
 Ak olsa dahi yüzümüz..
 Pâre pâredir özümüz,
 El'e karşı gillsek dahi..

Abdal'a çıkmış adımız,
 Makbul olmaz murâdımuz,
 Yar işitmez feryâdımuz,
 Kapısında öisek dahi...

Tariq ORHAN

- F —
 280 — Felek; kimibe kavun yedirir kimibe kelek, kimine mintar gliidirir, kimine yelek.

- 281 — Fakire öğüt veren çok, ekmek veren az olur.
 282 — Fare deligeigmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış.

G —

- 283 — Garibe bir selâm bin altına deger.
 284 — Gâvurun tenbelli kesis, İslâmın tembeli dervis olur.
 285 — Gecmî namert kapısından ko sparen su sepi.
 286 — Gecti bulbul geçti gül, ister la let ter gül.
 287 — Gelin gebe, kız nisanlı, tut kari.
 288 — Gelinin güzelliği saç ile boyadan, gülve, yılın güzelliği yağ ile baldan.
 289 — Gemisini kurtaran kaplandır.
 290 — Gençlikten kocallaçan sakla, varlıktaan yokluğa mal sakla.
 291 — Geri kalan işe kar yağar.
 292 — Gezen tilki yatan aslanдан iyidir.
 293 — Gize boğaya gelen aşıklär búzagliar.
 294 — Gündül bir sıra sarayıdır, yıklırsa ya pilmez.
 295 — Görün göze kılavuz istemez.

- 296 — Görnemli görmüzlü, gülmeden ölmüs.
 297 — Görmeyince yüzündü, surfedemem sözünlü.
 298 — Görilen dagon iracı olmaz.

- 299 — Görilen köy kılavuz istemez.
 300 — Görünse aldannamam.

- 301 — Göz, görmeyince günü katlamır.
 302 — Göl yumuncu kıymetli bilindir.
 303 — Gölzün yagma Çukurovanın pamuğu.
 304 — Gölzün karnı olmaz.

- 305 — Göl, engelziz, yar engelsiz olmaz.
 306 — Gölme komşum gelir başını.
 307 — Gölün seven dikenine katlanır.
 308 — Gölün doğmadan mesinej septen neler doğar.

- 309 — Glinen girmiyen eve hekim girer.
 310 — Gün ola harman ola.

- 311 — Güvenme dostuna, saman soldurur postuna.
 312 — Gilzele kepen yarasır, cirkine libas neylesin.

H —

- 313 — Haddini bilmiyene haddini bildirmek, öksüze kaftan gliidirmek sevaptır.

Derlemedeler:

Türk Atasözleri

— III —

- 203 — Dimyata pırince giderken evdeki bulgurdan olma.
 204 — Dirgen yiyeń oküz yilinacak ofurdur.
 210 — Dogruluk su kabagi gihdir, batmaz.
 211 — Dogru sallanır ama, yıkılmaz.
 212 — Dogru söyleyen dokuz köyden kovarlar.
 213 — Dogru söz yemin istemez.
 214 — Dogru yolda düşen çubuk kalkar.
 215 — Dokuz at bir kazığa bağlanmaz.
 216 — Dost acı, düşman tatlı söyle.
 217 — Dost ağlatır, düşman güldürür.
 218 — Dost bir, aşa çok.
 219 — Dost lokması bahane ile yenir,
 220 — Dost yüzünden düşman gözinden bel olur.
 221 — Dükme su ile değirmen dönmek.
 222 — Dört göz bir evlat icindir.

Arıñız

Bir okul sordugum kemal sahibi:
 «Ne astan postu giy, ne de sin», dedi.
 Menfat işin bir kuru kay gibi,
 «Ne çabuk ates ol, ne de sön», dedi.

Ben karer kılıngıken bu düşüncede,
 Karşımıda göründü Mevlavi Dede;
 Ardından seslendim Aşık Mehmed'e,
 Hemşehrini Konya'ya gayri dönsün dedi.

O gece rıvamda indim bir hanı,
 Değdim: «Arz bir yana, Konyam bir
 yana!»
 Öz anam mezarдан doğrulup: «Bana,
 Hâlit mi geliniyor göresins, dedi.

O İlahıa devirdim sahte bendimi,
 Siliklinim, yeniden buldum kendimi.
 Dostlarım: «Çayırbağ yeşillendi mi,
 «Gel yine tılegin deresin» dedi.

Geyzünde canlandı Kumköprü, Meram,
 Bir türül haysâtı bulmca hitam:
 Uzuttı elini bana Meylana'm!
 «Su dinya zecikinden arın, yunus, dedi.

İhsan HİNÇER

Topcyan: Nâlit TEZEL

- 223 — Duvarı nem, insanı gam yukarı.
 224 — Dünya bir kervansarayıdır, konan geçer, doğan geger.
 225 — Dünayada tasasız bas, bostan kerkülüngünde bulunur.
 226 — Düşmanın karınca olsa kendini merdene bil.
 — E —
 227 — Ecel geldi çhana, baş ağrısı bahane,
 228 — Edebi edebisizden öğren.
 229 — Eğri oturmali, doğru konuşmalı.
 230 — Ekmek yemek istiyorsan samanlığının üstünde yatma.
 231 — Eksi ülkeyi bizim başın koruğu,
 232 — Eldeki bir kus koruduk iki kustan tyidir.
 233 — Eilden gelen bylin olmaz, o da vaktinde bulunmaz.
 234 — Eilden giden koynunun kuyruğu büyüktür olur.
 235 — Eilden vefa, zehirden sıifa ummu.
 236 — Elde kuluk sansa göz.
 237 — El elden lastindir.
 238 — El elin synasıdır.
 239 — El için yanına nara, yak cubugunu sansı arı.
 241 — Elif şöre mertek sanır.
 242 — El işte, gözü oynasta.
 243 — El ile gelen dığlıın bayram.
 244 — El ile ellenimini ellî yâl durur.
 245 — Elin ağızı torba değil ki çekip bützesin.
 246 — Elin geçtiği kurandan sen de geç.
 247 — El insanın synasıdır, göğüsün dilgesidir.
 248 — Elin vergisi, canını sevgisidir.
 249 — El mi yaman, bey mi yaman.
 250 — El yaramı gerer, dil yarası geçmez.
 251 — El yarası onulur, dil yarası onulmaz.
 252 — El yumrukunu yemiyen kendini kahraman sanır.
 253 — El yumrukunu yemiyen kendisinin batman sanır.
 254 — Erke sözde mertçe cevabı.
 255 — Ergene var ergene, tasasız gir yorgana.
 256 — Erçme değil ama serime.
 257 — Erçine göre başını bağla.
 258 — Erçini ise, komşunu ölüze alıftırma.

ARASTIRMALARI

- 259 — Erkegin ağıllığı dişti kimse guldürmez.
 260 — Erken kalkan yol alır, erken evlenen dol alır.
 261 — Ermenide İrfan, Yahudide pehlivan bulunmaz.
 262 — Er olan atı bulur atısanır, kebe bulur kuşanır.
 263 — Er olan ekmeğini taştan çıkarır.
 264 — Eski gamlar bardak oldu.
 265 — Esneyen can yitirir, aksıran can getirir.
 266 — Eşegin canı yanınca atı geçer.
 267 — Eşegini sağlam kazığa bağla, sonra Allaha emanet et.
 268 — Eşek düşerse yol gösteren çok olur.
 269 — Eşek hoşsanın ne anları, suyunu içter tanesini bırakır.
 270 — Eşini ağıtan gülememis.
 271 — Eti ne, hudu ne?
 272 — Etin kanlısı, yigitlik canlısı.
 273 — Etille sütille karışma.
 274 — Etme bulma dünayı.
 275 — Ev alıma, komşu al.
 276 — Eveçigizim, sen hillirsın halcegizim.
 277 — Evdeki pazar çarşıya uymaz.
 278 — Ev sahibinin aklılısı baş kişiye gecermes.
 279 — Ev yıkamın evi olmaz.

KOSMA

Yâr çağırmaz meclisine,
 Selâm vermez, gelsek dahi..
 Naz ile ömrüm tükettiler.
 Tenhalarda bulsak dahi.

Okumusuz Hak kitabı,
 Ustasıyız dört hisabın..
 Öğrenmişiz yol, edebin,
 Bilmez, derler, blisek dahi.

Kara yazılımıs yazımız,
 Ak olsa dali yıldızımız.
 Fâre pâredir özümüz,
 Ele karşılık blisek dahi.

Abdal'a çıkmış adımız,
 Makbul olmaz murâdımız..
 Yâr isitmey feryâdımız,
 Kapısında blisek dahi...

Tarık ORHAN

F

- 280 — Felek: kimine havun yedirir kimine kelek, kimine mintar gildirir, kimine yelek.
 281 — Fakire öğüt veren oök, ekmek veren az olur.
 282 — Fare delige sigmurus, bir de kuyruuna kabak bağlamış.

G

- 283 — Garibe bir selâm bin altıma değer.
 284 — Gâvurun tenbelli keşif, İslâmın tembeli derviş olur.
 285 — Geçme namert kapısından ko sparen su seni.
 286 — Geçti bâlbül geçti gül, ister de işter gül.
 287 — Gelin gebe, kız nisanlı tut kari.
 288 — Gelinin güzelliği saç ile boyadın, gülve yılanın güzelliği yağ ile baldan.
 289 — Gemisikten kurtuluş kaptandır.
 290 — Gençlikten kocalığa can sakla, varlık tan yokluğa mal sakla.
 291 — Geri kalan işe kar yagar.
 292 — Gezen tilki yatan aslanдан iyidir.
 293 — Gızlı bogaya gelen aşıkar buzagilar.
 294 — Ghâdü bir sırça sarayıdır, yıklırsa ya pâlmaz.
 295 — Görün góze kilavuz istemez.
 296 — Görünen gormeş, gülmeden bilmüş.
 297 — Görmeyeince yüzünü, sarfedemem sözü nit.
 298 — Görünen dağın iracı olmaz.
 299 — Görünen köy kilavuz istemez.
 300 — Görünse aldadım/malı.
 301 — Göz görmeyeince göndel katlanır.
 302 — Göz yomuncu kuymeti bilmir.
 303 — Gözün yaşına Çukurovanın pamuğu.
 304 — Gözün karnı olmaz.
 305 — Gül cengelsiz, yar engelsiz olmaz.
 306 — Güleme komşuma gelir başına.
 307 — Güllü seven dikenine katlanır.
 308 — Gün doğmadan mesimej sepeten neşer doğar.
 309 — Güneş girmiyen eve hekim girer.
 310 — Gün ola harman ola.
 311 — Güvenme dostuna, şaman doldurur posluna.
 312 — Güzelce kepen yarası: erkinne libas neyleşin.

H

- 313 — Haddini bilmiyenc haddini bildirmek öksüze haftan gildirmek seyaptır.

293

1200
TÜRK

- 00
 4 — Halep orada ise arşın burada.
 5 — Hacı hacıyi Arapattı görür.
 6 — Hamamda kurnaya, davulda zurnaya.
 7 — Ham demir dövülmeyez.
 18 — Haram yemeyince mal üremez.
 19 — Harekette berkek vardır.
 20 — Har yürüp harman savurma.
 21 — Haydan gelen huya gider.
 22 — Hayvanda kurattan, insanda görenden
 sakın.
 323 — Hayvanın alacısı düşında, insanın içine
 dedir.
 324 — Hekimden sorma, çekenden sor.
 325 — Helva dövenin hik deyicisi.
 326 — Her görüğün sakallığı baban zannedi-
 me.
 327 — Her horoz kendi çöplüğünde öter.

Bize gelen KİTAPLAR

- ★ Buari Gecisi: «OGUZLAMA». Türk
Milli Dectanı, Scheitler, 7. Şiirler, 48 say-
(4, 1 Lira, Ornek Matbaası, Kayseri).
 ★ Ahmet Nihat Darcan: «Erken Gelen
Bahar». Şiirler, Türk Sanatı Dergisi adre-
sinden ve başlıca kitapçılarından temin ola-
nır, 64 sayfa, 100 Kurus.
 ★ Fikret Adil: «INTERMEZZO». Bo-
hem Hayatı, Roman, YEDITEPE, Yayımla-
rı, 96 sayfa, 100 Kurus.
 ★ Anton Cehov - Hasan Ali Ediz:
75.000., hikâyeler, YEDITEPE, Yayımları,
96 sayfa, 100 kurus.
 ★ Ahmet Kokoşal: «Aşk Şiirleri Antolo-
jisi». Şiirler, YEDITEPE, Yayınları, 80 sayfa,
100 kurus.
 ★ Mustafa Baydar: «Atatürk'e Konu-
malar», muhtelif tarihierde Atatürk'e yap-
ılan mithim (mülakatlar), YEDITEPE, Yayınlara-
rı, ikinci baskısı, 120 sayfa, 100 kurus.
 ★ Cevdet Kudret: «Eşreften Hicviye-
ler». Resimler: Turhan Selçuk, Hayatı, sa-
natı, eserleri, YEDITEPE, Yayınları, ikinci
baskı, 112 sayfa, 100 kurus.
 ★ Hikmet Bili: «Atatürk'ün Sofrasası».
da: Atatürk'e ait hafıza, fitra ve nişbeteler,
EKICIGİL Tarih Yayınları, 80 sayfa, 100 ku-
rus.
294
- TÜRK FOLKLOR
328 — Her kadın sakız çigner ama çati imaz.
329 — Her inşin bir yokusu vardır.
330 — Herkes aklını pazara vermiş, yine her-
kes aklını almış.
331 — Herkesse yar ol, bar olma.
332 — Herkesin derdi, degirmencinin su ben-
di.
333 — Herkes sakız çigner, fakat tadını kurt
kızı çıkarır.
334 — Her koynun kendi bacagından asılır.
335 — Her perhîyan altın değildir.
336 — Her şeyi bitti de la legen örtüsünde kal-
di.
337 — Her şeyi bir çengeli aşma.
338 — Her şey olur biter, yulmaz kösenin su-
kah bitmez.
339 — Her terazi doğru tutmaz.
340 — Her yigidin kendine göre bir yogurt
iyiliği vardır.
341 — Her zeyalin bir kemali, her kemalin bir
zevali vardır.
342 — Hırsızdan artanı falcı yer.
344 — Horoz çok olan yerde sabah geç oılır.
345 — Huyu güzeli kırk yılda doyulmaz, kon-
du güzeli kırk yılda doyulur.
346 — Hünerşiz adam meyvasız ağaç'a benzər.
— I —
347 — İhamurdan odum olmaz, hizmetçiden
kadın olmaz.
348 — İsrâmadığın eşi öp de bağma koy.
349 — İsrâmadığın tayı öpmek gerek.
350 — İslâmmış yağmurdan korkmaz.
— II —
351 — İki beni disti eli yakar.
352 — İgneyi kendine çuvulduzu başkasına
batır.
353 — İki canbaz bir ipde oynamaz.
354 — İki el bir bas için.
355 — İki gönüllü bir olursa samanlık seyrən
olur.
356 — İki kamçı bir ikyruk, herkes kendisi
bagına buyruk.
357 — İki karpuz bir koltuga sigmaz.
358 — İki kişiye bir börel, semin nene gerekti.
359 — İki tavşan kovnilyan hibirini avlı-
yamaz.
360 — İmam minderde, Halime seccadeede.
361 — İmam bildiği, deli deliyi sever.
362 — İnce eleşip sık dokuma.
363 — İncek ayağı bızağı öldürmez.
364 — İnsan doğduğu yerde değil doydugu
yerededir.
365 — İnsan eti ağırdr.

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Kasım 1955

İÇİNDEKİLER:

- Watih Dervişler
Konya'da Bir Sergi
Ulк Derejeleri: Sivas'tan Bilmesceler
Halk Oyunları Bayramı Münissetteli
Yusufeli'de Suir Huzuri - İfrah Kadrett
Asık Pervin ile Gürbilek'in Karşılıklıması (I)
Halk Sanatları: İstanbul'da Küymençük
Kitaplar Aracılığıyla Halk Sile XIV-XVII. Yüzyıllara
Kitaplar Aracılığıyla «Tetkimekler ve Filmler»
Türk Alâsozleri (IV)
Girzelleme (Sür)
—
Osman Sayı: BÖLÜKBASIOĞLU
A. Rıdvan BÜLBÜL
Ahmet HALIL
Mahmut R. GAZİMİHAL
Adil ÖZDER
Mehmet GÜKALP
Muzaffer ERDOĞAN
Asık GEVDET
Mahmut ÖNDER
Nâzi TEZEL
Asık DERÜNL

Sayı: 76

Kuruş: 25
295

SAHİBİ VE YAZI ISLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN EINGER

MİLLİ KİTAPHANE
ANKARA

T.C.

Ziraat Bankası

1955 Yılı

YADELLI, VADESİZ TASARRUF
HESAPLARI İKRAMİYE TUTARI
GEÇEN YIL OLDUGU GİBİ
SİMDİLİK

Bir Buçuk Milyon
Lira

Bu planda gayrimenkuller, ziraat aletleri,
geçidi egza ve dolgun para ikramiyeleri
vardır. Her çekilde, 150 liralık vadesiz
veya 250 liralık en az üç ay vadeli bir
hesap açırmak suretiyle iştirak edebilirsiniz.
Fazla izahat için 491 şube ve ajansımız
enriştinizdir.

Benlik abonesi
300, altı aylık
abonesi 150
kuruştur.

Yurdı düşenlik
abone 2 dolarıdır.

TÜRK
FOLKLOR
ARASTIRMALARI

Adres: Yegaledirek, Sultanahmet Sokak, No. 17, İstanbul

Türk Folklor «Halkbilgisi» Derneği'nin neşriyat organıdır.

Adres değiştirmeler
highir şart ve lücret
tâbi değildir.
Basulmamış yazılar
talep vukuunda
iade edilir.
Düzen ve Basma
MÜKTEŞELEN MÂMÂLAT

TÜRK
FOLKLOR
ARASTIRMALARI

KURULUSU: AGUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERCİSİ
SAHİBİ VE YAZI ISLERİ MESİÜ MÜDÜRU: İHSAN HİNÖR

No: 76

KASIM 1955

YIL: 7 — CILT: 4

Fatih Dervişler

Yazar: Osman Sayğı BÖLÜKBAŞIOĞLU

Türk akınlarda, hele ordularımızın İslâm'dan sonraki yüzyüllerinde bir gâye tasavvuf ve mistizm sıklıdır. Bu görünmez faktat yipariyet kuvveti idendifit, atestir.

(Horasan Erler) dedigimiz Türk Mutasavvıfları bu gizli kuvveti dini ve ahlâki bir veed ile yogurarak, Orta Avrupa kapılarına kadar giden Türk, Müslüman ordularına, hâması birer işik olmuşlardır.

Yüzylinderde Sérhadlerde, Türkük atesini şehit olduktan sonra dahi yakmış olan gazählî Dervişler, ordu müreibberleridir. Bunların ruhlarında donukluk yerine kilâq parıldalar. Ertugruloglu Osman Gazi, Eskişehir hükümi Seyh Edîbâllî'den sonra hakiki bir kuvvet olmuştu.

Yenicerioğlu, mânevî kuvvetini (Allah Allah) diyen Pir Hacı Bektaş Veli'den almamadı mı?

Yüce Peygamberimizin: (Cennet kılıçları, rın gölgeleri altında) düsturu bûnların şâriti olmuştur.

Sayın Profesör Ömer Lütfi Barkan bunlara (Kolonizatör Türk Dervişleri) ismini veriyor. Bu Gazi Dervişlerin, Izlerini Türk atalarının geçtiği yollarında görmek mümkinidir.

Şair, Arif Nihat Asya: «O zaferler getiren atların nalları altındanmış; gidişleri aksa gelisişi akundamus; onlar ki kurt doğuran anaların kanindamus» diyor.

FATİH DERVİŞLER savaşlarda daima ileri Karakol vazifesi gör müşler, şehitlik ser-

betini içerek yattıkları yerde dahi Türk Millî hamasetinin besleyici birer nuru olmuşlardır.

Nemâc dolaylarında, Macar illerinde ya- tan (Gül Baba'yı) bilirsiniz. Gül Baba, başında gül elinde kilâq düşmanına öyle saylet edermiş. Bu FATİH BABALAR, yanı DERVİŞLER tarihlerimiz mühüm bir fasıl teşkil ederler. Tâ. Ortaasya'dan Avrupa'ya giden Türk akınlarda, mühüm roller oynamışlardır. Onlara birincî durak Horasan ise, ikinci konak Anadolu olmuş ve oradan Balkanlara kol atarak ileri hareketlerine devam etmişlerdir. Ordularımızın mânevî güclü hazırlayan Fethîler dizisi bu mûcahit DERVİŞLER'dir.

Sayın Hamdullah Suphi TANRIOĞLU bir yazısında bu gâdis ve dönlüşleri ne güzel anlatır: «Bir zamanlar Türk'e gâipten bir sea gelmiş, "Gök, Göç" diye. Türkler cihanın dört bir yanına dağılmışlar, medeniyetler kurmuşlar, işler bırakmışlardır. Şimdi de aynı sea "Toplan, Toplan" diyor. Türkler Anavatan, Anadoluda toplantılarıvar.»

Bizler o akınılardan kalan izlerimizi unutmayacağız. Onları unutursak kendimizi unutmamız oluruz. Fetihler dizisi DERVİŞLER'den (KIRLI BABA'yı) görelim:

KIRLI BABA Selânik ve Alasonya yollarının birleştiği Derbent Boğazında kendi adı ile anılan tekkesinde yatmaktadır. Derbent Manastırı giden yol üzerindedir. Rumeli fetihlerde KIRLI BABA ordumuzun asçıbaşıymış. Savasa kepcesi ile iştirak etmemis,